

IL-ĠIDRI R-RIĦ

Il-ġidri r-riħ hija infezzjoni kkawżata mill-vajrus *Varicella zoster*. Hija marda li tittieħed ħafna u li tiffaċċa l-aktar lejn l-aħħar tax-xitwa jew fil-bidu tar-rebbiegħa. Il-ġidri r-riħ hija marda ħafifa, speċjalment fit-tfal, fejn l-maġġoranza tagħhom jirkupraw minnha mingħajr komplikazzjonijiet. Ladarba s-sintomi ma jibqgħux jinħassu, il-vajrus jibqa' inattiv fil-ġisem u jista' jerga' jsir attiv aktar tard fil-ħajja fil-forma tal-**ħruq ta' Sant'Antnin (shingles)**. Dan jikkawża bżieżaq fil-ġilda li jikkawżaw uġiġħ, l-aktar fuq is-sider u ż-żaq.

PERJODU TA' INKUBAZZJONI

2-3 ġimgħat. Il-perjodu ta' infettività jibda minn ġurnata sa jumejn gabel ma jidher ir-raxx, sakemm jinxfu l-bżieżaq, tipikament wara ġimgħa.

SINJALI U SINTOMI

- Nuqqas ta' aptit
- Tnaqqis fl-attività
- Deni baxx
- Tikek ħomor fuq il-qurriegħa, il-wiċċ u l-parti prinċipali tal-ġisem (it-tronk), id-dirgħajn u r-riġlejn, li jqabbdok il-ħakk (it-tikek isiru bżieżaq, imbagħad feriti miftuħa, u fl-aħħar nett qoxra).

Bżieżaq

TRATTAMENT

M'hemm l-ebda trattament effettiv għal tfal li jiżviluppaw ġidri r-riħ mingħajr komplikazzjonijiet. Fl-adulti, jekk it-trattament antivirali preskritt minn tabib mediku isir fi stadju bikri tal-marda, ikun effettiv ħafna. Dan it-trattament jgħin biex inaqqas kemm jista' jkun l-għadd ta' bżieżaq u l-ħsara lin-nervituri, filwaqt li jnaqqas ir-riskju ta' komplikazzjonijiet u n-newralġja posterpetika (fejn l-uġiġħ tan-nervituri tal-ħruq ta' Sant' Antnin jibqa' anke wara li jkun għadda r-raxx).

KIF TITTIEĦED IL-MARDA

Minn persuna għal oħra, b'kuntatt dirett ma':

- Tixrid bl-arja jew ta' qtar ta' sekrezzjonijiet mis-sistema respiratorja ta' każijiet tal-ġidri r-riħ
- Fluwidu tal-bżieżaq ta' każijiet tal-ġidri r-riħ u l-ħruq ta' Sant' Antnin

Kuntatt indirett:

- Permezz ta' oġġetti li jkunu għadhom kemm ġew ikkontaminati b'nixxija minn bżieżaq ta' persuni infettati

Skorċi

Skorċi nexfin MHUMIEX infettivi.

MIN HUWA AKTAR SUXXETTIBBLI?

- Il-marda għandha t-tendenza li tkun aktar ħarxa fl-adulti
- Trabi tat-twelid li ommhom mhijiex immuni
- Pazjenti tal-kanċer u l-lewkimja u persuni b'immunità soppressa

IL-ĠIDRI R-RIĦ FIT-TQALA

Omm li tkun tqila u tiżviluppa l-ġidri r-riħ jew tiġi f'kuntatt ma' każ għandha tinforma lill-ostetriku tagħha minnufih, sabiex jiddiskutu t-trattament meħtieġ. Ir-riskju għat-tarbija li għadha fil-ġuf jiddependi fuq l-istadju tat-tqala.

Infezzjoni tal-*Varicella* matul l-ewwel trimestru tat-tqala tista' tikkawża ħsara lit-tarbija li għadha fil-ġuf, kif ukoll abort spontanju, iżda, b'mod ġenerali, ir-riskju ma jiżdidx b'mod sinifikanti. Matul it-tieni trimestru, f'it hemm probabbiltà li t-tarbija gġarrab xi problemi. Il-vajrus jista' jimmanifesta ruħu bħala ħruq ta' Sant'Antnin fl-ewwel f'it snin tal-ħajja. Matul it-tielet trimestru, il-ġidri r-riħ fl-omm tista' tikkawża wkoll ġidri r-riħ fit-tarbija, u dan jista' jwassal għal ħlas qabel iż-żmien. Il-ġidri r-riħ fl-omm fi żmien 5 ijiem qabel il-ħlas u sa 48 siegħa wara l-ħlas kien assoċjat ma' rata ta' mortalità għolja.

PREVENZJONI

- **Tfal u adulti infettati huma mitluba joqogħdu d-dar sakemm it-tikek jinxfu u jrabbu qoxra, imbagħad jistgħu jirritornaw lura l-iskola jew għax-xogħol. Għalhekk, qabel majmorru lura l-iskola jew għax-xogħol għandu jarahom tabib biex jivverifika dan.**
- **Każijiet infettati m'għandhomx jaqsmu ħwejjeġ jew xugamani ma' membri tal-familja oħra.**

Ommijiet tqal li qatt ma ħarġitilhom il-ġidri r-riħ jew mhumieq ċerti jekk ħarġitilhomx għandhom jikkuntattjaw immedjatament lit-tabib jew l-ostetriku tagħhom fil-każ ta' kuntatt ma' każ tal-ġidri r-riħ. L-immunità tagħhom tista' tiġi vvalutata permezz ta' test tad-demem.

L-Immunoglobulina tal-*Varicella* tista' tintuża biex tipprevjeni l-iżvilupp tal-ġidri r-riħ f':

- a) Ommijiet tqal b'riżultat tat-test negattiv għall-antikorpi tal-*Varicella zoster* li jġu f'kuntatt ma' każ tal-ġidri r-riħ fi kwalunkwe stadju tat-tqala (fi żmien 10 ijiem ta' esponiment inizjali).
- b) Trabi tat-twelid li jġu f'kuntatt ma' każ tal-ġidri r-riħ jew li ommhom ħarġitilha l-ġidri r-riħ 7 ijiem qabel il-ħlas sa 7 ijiem wara.

Vaċċin kontra l-Ġidri r-Riħ

Vaċċin kontra l-ġidri r-riħ huwa disponibbli. Il-vaċċin kontra l-ġidri r-riħ (*Varicella*) huwa vaċċin ħaj attenwat. Huwa disponibbli waħdu bħala vaċċin b'komponent wieħed jew bħala vaċċin għall-użu kontra l-ħożba, il-gattone u r-rubella (MMRV) wkoll.

It-tilqim jista' jinbeda fi tfal li jkunu għalqu sena u hija rakkomandata skeda ta' 2 doži b'intervall ta' mill-inqas 8 ġimgħat bejn doża u oħra. Il-vaċċin tal-*Varicella* huwa rakkomandat ukoll għall-adulti u l-adolessenti li tkun għadha qatt ma ħarġitilhom il-ġidri r-riħ. Tapplika l-istess skeda ta' doża. It-tqala għandha tiġi evitata għal mill-inqas xahar wara t-2 doża tal-vaċċin.

